

Кулак Н.В., к.н. з д.у., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ

Анотація. У статті досліджено досвід та проблематику регулювання обігу криптовалют в різних країнах світу. Висвітлено тенденції розвитку інноваційних фінансових технологій. З'ясовано потенціал використання криптовалют для економіки України. Проаналізовано правовий статус криптовалюти в законодавстві України та зарубіжних країн, визначено вимоги та умови використання криптовалюти для її легалізації. Досліджено та удосконалено поняття FinTech.

Ключові слова: FinTech; bitcoin; криптовалюта; обіг валюти; правовий статус; нормативно-правове регулювання; інноваційні технології; фінансова діяльність; банківська діяльність.

Кулак Н.В., к.н. с г.у., доц.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБОРОТА КРИПТОВАЛЮТ

Аннотация. В статье исследованы опыт и проблематика регулирования оборота криптовалют в экономике разных стран мира. Освещены тенденции развития инновационных финансовых технологий. Дана оценка потенциала использования криптовалют для экономики Украины. Проведен анализ правового статуса криптовалют в законодательстве Украины и зарубежных стран, определены требования и условия использования криптовалют для их легализации. Исследовано и усовершенствовано понятие FinTech.

Ключевые слова: FinTech; bitcoin; криптовалюта; оборот валют; правовой статус; нормативно-правовое регулирование; инновационные технологии; финансовая деятельность; банковская деятельность.

Kulak N.

Kyiv National University of Technologies and Design

CRYPTOCURRENCY TURNOVER REGULATION

Abstract. The article explores the experience and problems of regulating the circulation of cryptocurrencies in the economy of different countries of the world. The development trends of innovative financial technologies are highlighted. An assessment of the potential use of cryptocurrencies for the Ukrainian economy is given. The analysis of the legal status of cryptocurrencies in the legislation of Ukraine and foreign countries is carried out, the requirements and conditions for the use of cryptocurrencies for their legalization are defined. The concept of FinTech is researched and improved.

Keywords: FinTech; bitcoin; cryptocurrency; currency circulation; legal status; regulatory and legal regulation; innovative technologies; financial activities; banking.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток цифрових технологій активно впливає на світову економіку. У другій половині ХХ століття економіка поступово переходить у цифровий формат. Інноваційні технології створюють нові фінансові інструменти та інноваційні бізнес-моделі що вимагає від урядів країн відповідної реакції. Серед наукових досліджень питань інновацій у фінансовій та банківській сферах необхідно виокремити роботи Ф. Аллена, А. Бирмана, М. Миллера, Я. Миркина, М. Свона, А. Тапскотта та інших.

Невирішені питання. Україна має певні досягнення у сфері застосування інноваційних фінансових інструментів, але факт недосконалості системи регулювання

ставить під загрозу подальший конструктивний розвиток цифрової економіки в Україні.

Метою роботи є аналіз нормативно-правового регулювання обігу криптовалют в світі та в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дослідження досвіду зарубіжних країн, стосовно нормативно-правового поля обігу криптовалют сприятиме подальшому впровадженню та легалізації криптовалют в Україні. Інформаційні технології поступово змінюють вектор розвитку світової економіки. Інноваційні комп'ютерні технології разом із оновленими потребами сучасного соціуму сприяють формуванню та розвитку цифрової економіки. Основою цифрової економіки виступають «новітні фінансові технології» від англійського "financial technology" (далі – FinTech).

Сучасні спеціалізовані та нормативні джерела містять різні визначення FinTech (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття FinTech

Визначення FinTech	Джерело
«інновації у фінансових послугах»	Національний центр цифрових досліджень в Дубліні (NDRC) [12].
«динамічний сегмент на стику фінансових послуг і технологічних секторів, де технологічні стартапи і нові учасники ринку впроваджують нововведення в продукти і послуги, що надаються в даний час традиційною індустрією фінансових послуг»	Pricewaterhouse Coopers (PwC) [10].
«швидкорослі організації, поєднуючи інноваційні бізнес-моделі і технології для забезпечення, поліпшення та припинення фінансових послуг. Це визначення не обмежується стартапами або новими учасниками, а включає в себе масштабування, дозрівання компаній і навіть не пов'язаних з фінансовими послугами компаній, таких як постачальники телекомунікаційних послуг і електронних роздрібних торговців»	Ernst & Young [8].
«технологічно підтримувані фінансові інновації, які сприяють створенню нових процесів, бізнес-моделей, додатків, а також продуктів, які можуть надати значний вплив на традиційні підходи фінансових ринків і установ, а також на надання фінансових послуг»	Basel Committee on Banking Supervision) при Банку міжнародних розрахунків [2].
«технологічну фінансову інновацію, яка генерує нові бізнес-рішення, додатки, процеси або продукти, які можуть зробити істотний вплив на традиційний підхід надання фінансових послуг»	Financial Stability Board (FSB) [9].
«відносять до нових підприємств в сфері ІТ (стартапи), які «струшують» такі галузі, як мобільні платежі, грошові перерахування, кредити, збір коштів – і навіть управління активами»	Вітчизняні юристи – практики компанії «KPMG Law Ukraine» [6].

Джерело: [2, 6, 8–10, 12].

Таким чином, FinTech являє собою цифрові інноваційні технології в сфері фінансової та банківської діяльності.

Продуктами FinTech стали цифрові фінансові послуги, засновані на технології розподілених баз даних (реєстрів) – блокчейне. Технологія блокчейн-сприяла появі криптовалют. Першою криптовалютою став bitcoin.

Сфера використання криптовалют має потужний потенціал, що призвело до появи нових видів криптовалют та виникнення нової форми залучення інвестицій шляхом реалізації фксованої кількості нових одиниць криптовалют, або Initial coin offering (англ. – «первинне пропозицію монет, первинне розміщення монет» (далі – ICO)). Впровадження криптовалют сформувало потребу нормативного регулювання їх обігу.

Аналіз ситуації щодо регулювання обігу криптовалют та застосування ICO у різних країнах світу свідчить про те, що існує три різні позиції щодо продуктів FinTech.

1. Група країн уряд яких регулює сферу застосування криптовалют та ICO.

Великобританія, Гонконг, Канада, США, Сінгапур, Японія мають певне правове поле для продуктів FinTech.

2. Країни що перебувають на стадії розробки відповідного законодавства (Австралія, Бельгія, Бразилія, Колумбія, Україна, Хорватія, Чеська Республіка, Кіпр, Данія, Франція, Німеччина, Ізраїль, Італія, та ін.).

3. Країни, уряд яких забороняє, або обмежує обіг криптовалют (Бангладеш, Болівія, В'єтнам, Венесуела, Еквадор, Ісландія, Індонезія, Китай, Киргизстан, Ліван, Таїланд).

Розглянемо особливості регулювання сфери обігу криптовалют та ICO в різних країнах.

Керівні органи Європейського союзу (далі ЄС) не мають спеціальних правил регулювання обігу криптовалют. Оподаткування операцій з криптовалютами здійснюється згідно відповідного національного законодавства держав-членів Європейського союзу. Крім того криптовалюта вважається нематеріальним активом (товаром), за винятком податку на додану вартість яким не оподатковуються операції з купівлі та продажу Bitcoin (згідно рішення Європейського суду від 2015 року) [11].

ЄС запровадив обов'язкову реєстрацію (або ліцензування) діяльності криптовалютних бірж і провайдерів криптовалютних гаманців, що здійснюють обмін криптовалюти на фіатні гроші і навпаки.

Великобританія вважається країною що має найбільш сприятливу систему регулювання і використання криптовалют у сфері бізнесу.

Уряд Великобританії здійснює політику підтримки проектів, пов'язаних із FinTech. Крім того, у Великобританії операції з bitcoin є нерегульованою активністю, а криптовалюта дорівнюється іноземній валюті яка використовується для відповідних цілей, в тому числі і для оподаткування.

Bitcoin не є валютою та грошима і не оподатковується ПДВ. Податок застосовується в установленому порядку у разі коли оплата за товари відбувається криптовалютою.

Управління з фінансового регулювання і контролю Великобританії декларує позицію про те, що «Bitcoin не є валютою та грошима, а тому його обіг фінансовим законодавством Великої Британії не регулюється. Bitcoin у Великій Британії вважається «унікальною комбінацією цифр, отриманою в результаті складних математичних розрахунків та алгоритмів» [3].

США відноситься до країн які розвивають сферу застосування FinTech.

Bitcoin в США вважається фінансовим активом та інвестиційним інструментом.

3 липня 2017 Комісія з цінних паперів і бірж США (SEC) задекларувала застосування законодавства США про цінні папери до деяких операцій з криптовалютами, в тому числі, до випуску токенів в рамках проведення їх первинного розміщення (ICO), та операцій з їх обміну [1].

Таким чином США регулює сферу застосування криптовалют в повному обсязі.

Згідно законодавству Німеччини криптовалюта є фінансовим інструментом. Німецьке законодавство трактує криптовалюту як «одиницю розрахунку», що представляє собою форму «приватних грошей» та може обкладатися податком на приріст капіталу в 25% в разі, якщо прибуток був отриманий протягом одного року після отримання bitcoin.

Японія з квітня 2017 р. визнає криптовалюту офіційним платіжним інструментом зі статусом валюти.

Уряд Китаю не зміг впорядкувати сферу застосування криптовалют, тому вибрав позицію заборони. Народний банк Китаю (НБК) наклав вето на проведення операцій з використанням Bitcoin фінансовими компаніями.

Україна відноситься до країн які мають обіг криптовалют. Регулювання сфери обігу криптовалют в Україні на сьогоднішній день не сформовано.

Національний банк України (далі – НБУ) 10.11.2014 р. у «Роз’ясненні щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin» прирівнює статус криптовалюти до грошового сурогату [4].

У 2018 р. НБУ у листі від 22.03.2018 р. № 40-0006/16290 робить висновок про те, що криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом.

Державна фіскальна служба Україна (далі – ДФС) у індивідуальній податковій консультації № 282/К/99-99-13-01-02-14/ПК від 25.01.2019 р. «Щодо порядку оподаткування доходів деяких операцій» зазначає, що «природа криптовалют не дозволяє визнати їх ні грошовими коштами, ні валютою і платіжним засобом іншої країни, ні валютною цінністю, ні електронними грошима, ні цінними паперами, ні грошовим сурогатом».

Позицію НБУ було підтримано Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Національною комісією, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

06 грудня 2019 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який набуває чинності 28 квітня 2020 року (далі Закон) [5]. Закон регулює використання віртуальних активів в Україні.

Відтепер віртуальний актив – це цифровий вираз вартості, яким можна торгувати в цифровому форматі або переводити, і який може бути використаний для платіжних або інвестиційних цілей [5].

Таким чином Україна отримала легальне поле для застосування криптовалюти.

Висновки. Процес регулювання обігу криптовалют в різних країнах залежить від рівня економічного та соціального розвитку країни. Закономірність полягає в тому, що у розвинутих країнах банківська система знаходиться на високому рівні що сприяє ефективному впровадженню криптовалют в економіку країни. Україна за умов продовження якісного регламентування обігу криптовалют має позитивні перспективи отримати криптовалюту в якості фінансового інструменту який буде сприяти формуванню прозорої фінансової системи та розвитку економіки.

Список використаної літератури

1. Блокчейн ICO – угроза третьей мировой? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.forbes.ru/>.

2. Консультативний документ Базельського комітету з банківського нагляду про наслідки FinTech розробок для банків і наглядових органів від жовтня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>.
3. Лихута В. Правове регулювання криптовалютного бізнесу; февраль 2017 г. [Електронний ресурс] / В. Лихута, А. Каплан и др.. – Режим доступу: <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/GlobalIssues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation>.
4. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin: Роз'яснення Національного банку України від 10.11.2014 № 0435500-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/n0435500-14>.
5. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення // Офіційний вісник України. – 2020. – 17.01.2020. – № 4, Т. 2. – С. 265. – Ст. 189. – Код акта 97532/2020.
6. Ринок фінансових технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciune-pravo-telekomunikaciyi/rinok-finansovih-tehnologiy-.html>.
7. Щодо порядку оподаткування доходів деяких операцій: Індивідуальна податкова консультація Державної фіскальної служби України від 25.01.2019 № 282/К/99-99-13-01-02-14/ПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/debet-kredit/portal-news/53507>.
8. Ernst&Young, UK FinTech On the cutting edge. An evaluation of the International Fintech sector, 2016. Retrieved from: <http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge/%24FILE/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge.pdf>.
9. Financial Stability Board. Retrieved from: https://www.fsb.org/policy_area/governance.
10. Lines B. How FinTech Is Shaping Financial Services, 2016. Retrieved from: <https://www.pwc.ru/en/banking/publications/fintech-global-report-eng.pdf>.
11. Opinion of the European Central Bank CON/2016/49. European Central Bank. 12.10.2016. Retrieved from: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_con_2016_49_f_sign.
12. The National Digital Research Centre. Retrieved from: <http://www.ndrc.ie>.